

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪВЕТА ЗА
НАБЛЮДЕНИЕ ПО ЗАКОНА ЗА ХОРАТА С
УВРЕЖДАНИЯ ЗА 2024 г.**

Омбудсман на Република България

София, 2025 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Общи положения.....	3
Първо заседание на Съвета за наблюдение за 2024 г.	9
Второ заседание на Съвета за наблюдение за 2024 г.	9
Трето заседание на Съвета за наблюдение за 2024 г.	12
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ НА ОМБУДСМАНА И СЪВЕТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ ПРЕЗ 2024.....	27
Международно сътрудничество	27
Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания	28
Основни препоръки.....	Error! Bookmark not defined.
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	45
ПРИЛОЖЕНИЯ	46

Общи положения

Настоящият доклад е изготвен в изпълнение на чл. 16, ал. 2 от ЗХУ и се представя за сведение в Народното събрание.

Съветът за наблюдение е създаден на основание чл. 11 от Закона за хората с увреждания (в сила от 1 януари 2019 г.) за осъществяване на функциите по насърчаване, защита и наблюдение на прилагането на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

В чл. 11, ал. 2 от Закона за хората с увреждания (ЗХУ) са установени принципите, въз основа на които Съветът реализира дейността си:

1. защита и гарантиране на правата на хората с увреждания;
2. независимост и публичност;
3. сътрудничество и взаимодействие с държавните и местните органи и с гражданското общество.

Съгласно чл. 12, ал. 1 от нормативния акт Съветът за наблюдение се състои от 9 членове - двама представители, определени от омбудсмана на Република България, двама представители, определени от председателя на Комисията за защита от дискриминация, четирима представители на организациите на и за хората с увреждания, определени от тях, и един представител на академичната общност, определен от Българската академия на науките.

Организациите на и за хората с увреждания определят своите представители по ред, определен с правилника за прилагането на закона.

Дейността на Съвета за наблюдение се администрира чрез администрацията на омбудсмана на Република България и на Комисията за защита от дискриминация на ротационен принцип за срок две години.

Съветът за наблюдение се представлява от председател и заместник-председател.

Председател на Съвета за наблюдение е представител на институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение.

Заместник-председател на Съвета за наблюдение е представител на организациите на и за хората с увреждания, избран от тях, на ротационен принцип за срок една година.

В заседанията на Съвета за наблюдение могат да бъдат поканени и представители на други институции, организации, независими експерти, работодатели, синдикати и други.

В изпълнение на разпоредбата на чл. 12, ал. 4 от Закона за хората с увреждания, от октомври 2023 г. и през цялата 2024 г. дейността на Съвета е администрирана от институцията на омбудсмана на Република България.

Мандатът на Съвета е 4 години, като съгласно ЗХУ членовете на Съвета не получават възнаграждение за участието си в него.

В началото на 2024 г. Съветът реализира дейността си в следния състав:

Председател на Съвета:

Проф. д-р Диана Ковачева – омбудсман на Република България

Заместник – председател на Съвета и член, определен от организациите на и за хората с увреждания:

Инж. Светослав Чернев

Членове:

Определени от омбудсмана:

Елена Чернева – Маркова – заместник-омбудсман на Република България

Заместници на титулярите:

Д-р Ева Жечева – директор на Дирекция „Права на детето“ към омбудсмана

Д-р Иван Дечев – директор на Дирекция „Права на хората с увреждания и дискриминация“ към омбудсмана

Определени от Комисията за защита от дискриминация:

Доц. д-р Ана Джумалиева – председател на Комисията за защита от дискриминация

Проф. д-р Баки Хюсеинов – заместник-председател на Комисията за защита от дискриминация

Заместници на титулярите:

Златина Касърова – Дукова – член на Комисията за защита от дискриминация

Петър Кичашки – член на Комисията за защита от дискриминация

Определени от Българската академия на науките:

Проф. д.н. Стоян Ставру – доктор по гражданско и семейно право, доктор по философия

Определени от организациите на и за хората с увреждания (по азбучен ред):

Ани Андонова

Антоанета Пенева

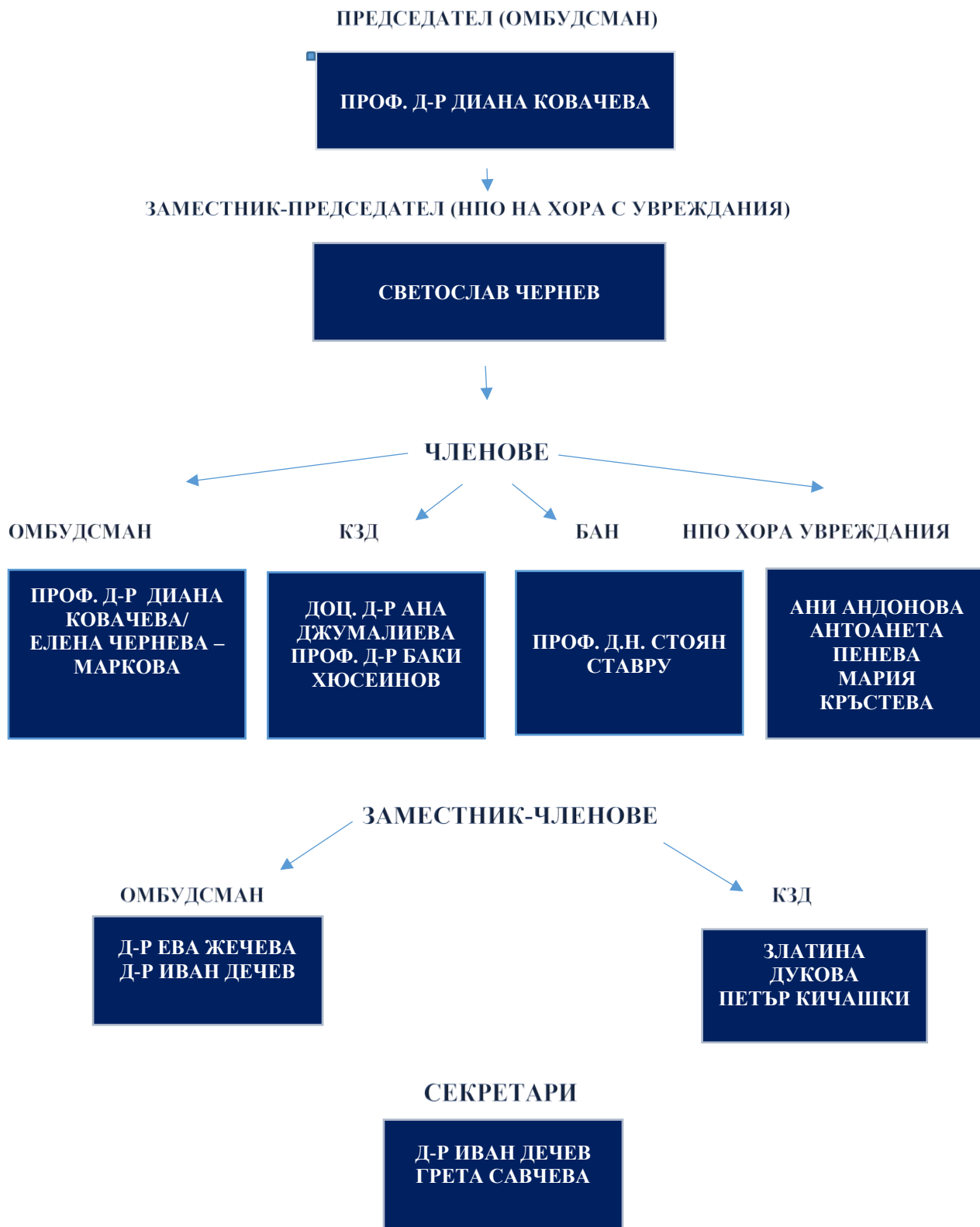
Мария Кръстева

Секретари на Съвета:

Д-р Иван Дечев – директор на Дирекция „Права на хората с увреждания и дискриминация“ към омбудсмана

Грета Савчева – главен експерт към Дирекция „Права на хората с увреждания и дискриминация“ към омбудсмана.

Графична структура на Съвета

Във връзка с полагането на клетва като български съдия в Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) от проф. д-р Диана Ковачева положи и напускането на поста заместник-омбудсман от Елена Чернева – Маркова, от след 17 април 2024 г. до края на годината Съветът продължава дейността си в състав:

Заместник – председател на Съвета и член, определен от организациите на и за хората с увреждания:

Инж. Светослав Чернев

Членове:

Определени от омбудсмана:

Д-р Ева Жечева – директор на Дирекция „Права на детето“ към омбудсмана

Д-р Иван Дечев – директор на Дирекция „Права на хората с увреждания и дискриминация“ към омбудсмана

Определени от Комисията за защита от дискриминация:

Доц. д-р Ана Джумалиева – председател на Комисията за защита от дискриминация

Проф. д-р Баки Хюсеинов – заместник-председател на Комисията за защита от дискриминация

Заместници на титулярите:

Златина Касърова – Дукова – член на Комисията за защита от дискриминация

Петър Кичашки – член на Комисията за защита от дискриминация

Определени от Българската академия на науките:

Проф. д.н. Стоян Ставру – доктор по гражданско и семейно право, доктор по философия

Определени от организациите на и за хората с увреждания (по азбучен ред):

Ани Андонова

Антоанета Пенева

Мария Кръстева

Секретари на Съвета:

Д-р Иван Дечев – директор на Дирекция „Права на хората с увреждания и дискриминация“ към омбудсмана

Грета Савчева – директор на Дирекция „Права на хората с увреждания и дискриминация“ към омбудсмана.

ЗАСЕДАНИЯ НА СЪВЕТА, ПРЕДПРИЕТИ ДЕЙСТВИЯ И РЕЗУЛТАТИ ОТ ТЯХ

Съветът за наблюдение провежда три заседания – на 28.03.2024 г., на 11.10.2024 г. и на 17.12.2024 г. – изцяло под председателството на институцията на омбудсмана.

В заседанията се продължава практиката, въведена от институцията на омбудсмана, за обсъждане на актуални въпроси, свързани с правата на хората с увреждания и техните семейства, както и за осъществяване на активно сътрудничество с представителите на организации на и за хората с увреждания и с отговорните институции по отделните проблеми.

Първо заседание на Съвета за наблюдение за 2024 г.

На 28 март 2024 г. се състоя първото заседание на Съвета за наблюдение за 2024 г.

В изпълнение на функциите на Съвета на заседанието са обсъдени важни въпроси за правата на хората с увреждания, сред които и съществуващите затруднения за адекватно изплащане на полагащите им се пенсии за инвалидност. Изведените от институцията на омбудсмана на Република България проблеми в системата и отправените препоръки са подкрепени от членовете и е взето решение за изпращане на общо становище на Съвета за наблюдение до министъра на труда и социалната политика и управителя на Националния осигурителен институт.

В становището е акцентирано върху:

- **Спиране на пенсиите за инвалидност от Националния осигурителен институт в случаите, при които НЕЛК отменя и връща експертното решение на ТЕЛК за ново произнасяне**

Постъпващите оплаквания и извършените проверки по конкретните случаи показват, че при евентуална отмяна на решението за определяне 50 или над 50 на сто вид и степен на увреждане/степен на трайно намалена работоспособност и връщане на преписката за ново разглеждане от териториалните поделения на Националния осигурителен институт е въведена практика за спиране на пенсиите за инвалидност.

Поради въведената практика значителна част от хората с увреждания са оставени без полагащите им се средства за дълъг период, а други директно се отказват да търсят защита на правата си чрез обжалване на очевидно неправилни решения на ТЕЛК предвид реалната опасност да бъдат неправомерни лишени от дължимите им доходи.

- **При обжалване се отпуска, възобновява и възстановява пенсията за инвалидност, но само до размера на социалната пенсия за старост**

В становището е отбелязано още, че на основание чл. 98, ал. 7 на правоимащите граждани се отпуска, възобновява и възстановява пенсия за инвалидност в размер само на социалната пенсия за старост, а не реалната пенсия, на която имат право, след като са изпълнени изискванията на чл. 72 и 74 от КСО.

Засегнатите нямат вина за допуснатите пороци в издадения акт от компетентния административен орган, който впоследствие е отменен и преписката е върната за ново разглеждане, както и че потребностите и разходите на лицата не намаляват по време на процедурата по обжалване на експертните решения. С разпоредбата на чл. 98, ал. 7 обаче подкрепата несправедливо се намалява и често поставя гражданите в кризисно положение.

- **Срок, в рамките на който от НОИ се възобновяват плащанията при преосвидетелстването на лицата**

Омбудсманът поставя и друг сериозен проблем, свързан с пенсиите на хората с увреждания и изискващ допълнително внимание, свързан със срока, в рамките на който от НОИ се възобновяват плащанията при преосвидетелстването на лицата.

Позицията на институцията е, че след издаването на експертното решение от ТЕЛК/НЕЛК полагащата се подкрепа следва да се изплаща адекватно и без забавяне.

- **Изборът на пенсия, която не е най-благоприятна по размер**

Общественият застъпник настоява и за осигуряване на възможност в КСО за отказване от по-благоприятната пенсия и преминаване към друг вид пенсия, на която заинтересованото лице има право, но е по-ниска по размер.

Следва да се отбележи, че правото на пенсия е субективно право и като такова следва да зависи от волята на правоимащия. В случаите, при които лицето предпочита друг вид пенсия, на условията на която отговаря, воден от лични мотиви или от други причини, то би следвало да му бъде предоставена възможност да избере коя пенсия да му се отпуска

- **Ограниченията за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване в разпоредбите на чл. 74 от Кодекса за социално осигуряване**

От постъпващите многобройни жалби от граждани с увреждания се констатира, че значителна част от младите хора с увреждания, на възраст до 25-годишна възраст, не могат да придобият изискуемия осигурителен стаж.

От друга страна, до навършването на 18-годишна възраст децата с увреждания не могат да работят поради възрастови ограничения и поради самото заболяване. След навършването на 18 години, вече като възрастни, те отново са изправени пред трудности да намерят работа и да придобият изискуемият се стаж, предвид липсата на подходяща заетост и съществуващата все още стигма за възможностите и потребностите на тези уязвими граждани.

Другият сериозен проблем с разпоредбата на чл. 74 от КСО, за разрешаването на който омбудсманът настоява от години, е по отношение на изискването осигурителният стаж да е натрупан до датата на инвалидността.

Следва да се отбележи, че в много от случаите инвалидизирането е настъпило преди да е придобит изискуемият осигурителен стаж за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване, като гражданите след това продължават да работят. Независимо от полагания от тях труд и направени допълнително – при някои граждани значителни – осигурителни вноски, обаче се оказва, че разпоредбата на чл. 74 от КСО лишава тези нуждаещи се от възможността те да получат пенсия за инвалидност поради общо заболяване. При положение че не е налице промяна на датата на инвалидността или не е настъпило впоследствие друго заболяване, което да е станало водещо според органите на медицинската експертиза, това лишаване може да е до живот.

На практика, тези граждани, със сходен осигурителен принос като на отговарящите на изискванията за придобиването на пенсия за инвалидност поради общо заболяване по чл. 74, а в някои случаи са дори и с много по-голям стаж, но натрупан и след датата на инвалидизирането, се оказват третирани по-неблагоприятно и в риск да не могат да посрещат възникващите разходи за компенсиране на дефицитите от уврежданията. Защото ограниченията в разпоредбата оставят хората с определени от 50 до 70,99 вид и степен на увреждане/степен на трайно намалена работоспособност, без необходимия осигурителен стаж до датата на инвалидизирането, само с месечна финансова подкрепа по чл. 70 от Закона за хората с увреждания, която е в размер на 7 % от линията на бедност или 36,82 лв. за 2024 г.

Препоръките не са изпълнени.

Второ заседание на Съвета за наблюдение за 2024 г.

Институцията на омбудсмана на Република България организира редовно заседание на Съвета на 11.10.2024 г.

На заседанието са обсъдени продължаващите затруднения пред хората с увреждания при отпускане на необходимите им помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, които са извън обхвата на задължителното здравно осигуряване, с тяхното качество и експлоатационен срок.

Дискутирана е и липсата на информация за предоставяне на високотехнологични средства на хора с увреждания по проект: „Предоставяне на помощни средства за хората с трайни увреждания“, за което институцията на омбудсмана вече е сезирала Министерството на труда и социалната политика.

Акцент на заседанието са и забавянията при насрочването на дати за извършване на медицинската експертиза от ТЕЛК/НЕЛК, както и възможностите на електронната система за случайно разпределение на преписките да насочва към несъществуващи или новоразкрити комисии, които е предвидено да започнат дейността си едва в началото на 2025 г.

На заседанието членовете на Съвета разискват и липсата на единни критерии за издаване на карти за преференциално паркиране на хората с увреждания по чл. 99а от Закона за движението по пътищата.

Проучванията по многобройните жалби на гражданите до институцията на омбудсмана показват, че в отделните общини в страната са въведени различни, а в много случаи, рестриктивни критерии от общинските съвет. Това сериозно възпрепятства гражданите с трайни увреждания, с адресна регистрация на територията на съответната община, да ползват карти за преференциално паркиране не само в тяхното населено място, но и в останалите общини в страната и в другите държави-членки.

Обсъдени са и проблемите със сигурността на подлезите и достъпността на средата в района на Централна ЖП гара и Централна автогара – София.

Анализирани са и възможностите за организиране и провеждане на тематично заседание по отношение на предизвикателствата пред децата със специални образователни потребности и техните семейства в светлината на Международния ден на хората с увреждания.

Във връзка с дискутираните въпроси и с цел гарантиране на правата на засегнатите граждани, са взети решения в съответствие с изискванията на Правилника за дейността и организацията на работа на Съвета за наблюдение, институцията на омбудсмана като администрираща дейността на Съвета за наблюдение, да изготви и изпрати становища с препоръки до ръководителите на отговорните органи.

В изпълнение на решенията са изготвени и изпратени 10 становища и препоръки:

- ***Становище до министъра на регионалното развитие и благоустройството и до министъра на транспорта и съобщенията във връзка с липсата на единни критерии за издаване на картите за преференциално паркиране по чл. 99а от Закона за движението по пътищата***

В становището са отразени следните проблеми и констатации:

Към момента въведените в общините в България критерии за издаване на карти за преференциално паркиране на хората с увреждания по чл. 99а от Закона за движението по пътищата (ЗДВП) са различни в отделните населени места.

В становището е отбелязано, че в чл. 99а от нормативния акт е уточнено, че картата за паркиране на местата, определени за превозните средства, обслужващи хора с трайни увреждания и използване на улеснения при паркиране, се издава от кмета на съответната община или оправомощено от него длъжностно лице по образец съгласно приложението.

Текстът на чл. 99а конкретизира, че картите, издавани в съответствие с изискванията на стандартизиран модел на Общността от Приложението към Препоръка 98/376/ЕО на Съвета от 4 юни 1998 г. относно картата за паркиране на хора с трайни увреждания, са валидни на територията на цялата страна, като се признават и в другите държави-членки на Европейския съюз.

С оглед утвърдения широк обхват на правото, въвеждането на различни, а в много случаи, рестриктивни критерии от отделните общински съвети сериозно възпрепятства гражданите с трайни увреждания, с адресна регистрация на територията на съответната община, да ползват карти за преференциално паркиране не само в тяхното населено място, но и в останалите общини в страната и в другите държави-членки. Тези граждани са поставени в по-неблагоприятно положение от други граждани с увреждания, с адресна регистрация в различна община, в която общинският съвет е приел политика за директно приложение на чл. 99а от ЗДВП или е гласувал наредба, съгласно която карти за преференциално паркиране също се издават на всички хора с трайни увреждания, със степен на намалена работоспособност или вид и степен на увреждане 50 и над 50 на сто. (§ 1, т. 2 от Допълнителните разпоредби на Закона за интеграция на хората с увреждания).

Като примери са посочени действащите към настоящия момент разпоредби в Наредбата за организация на движението на територията на

Столична община, приета от Столичния общински съвет. В чл. 91, т. 1-5 на цитирания нормативен административен акт са установени различни критерии, въз основа на които се определят правоимащите лица с увреждания по чл. 99а от ЗДВП - да се придвижват с използването на инвалидна количка, ортопедични апарати, външни протези, патерици или чужда помощ; да са лица с трети и по-висок функционален клас на сърдечна недостатъчност и с определени над 90 % /деветдесет процента/ трайно намалена работоспособност или вид и степен на увреждане, определени от ДЕЛК, ТЕЛК и НЕЛК; да са с белодробни заболявания с втора и по-висока степен на хронична дихателна недостатъчност и определена над 90 % /деветдесет процента/ трайно намалена работоспособност или вид и степен на увреждане, определени от ТЕЛК и НЕЛК и т.н. По подобен начин е уреден въпросът и от Общинските съвети в Бургас, Шумен, Видин, Стара Загора, Разлог и др.

За разлика от тях, в интерес на гражданите с увреждания, при спазване на разпоредбата на чл. 99а от ЗДВП и общите принципи на Закона за хората с увреждания и Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, Общинските съвети в Пловдив, Велико Търново, Хасково, Кърджали, Сливен, Симитли и др. са приели, че всички граждани с постоянен/настоящ адрес в съответната община, които отговарят на определението „човек с трайно увреждане“, регламентирано в § 1, т. 2 от Допълнителните разпоредби на Закона за хората с увреждания, имат право на преференциална карта по реда на чл. 99а от ЗДВП.

Подчертано е, че въвеждането на допълнителни критерии от отделните общински съвети, от една страна, създава предпоставки за неравно третиране, и от друга – поражда затруднения за упражняване на международно признато право на гражданите с увреждания, адресно регистрирани в съответните общини. Допускането адресната регистрация на гражданите с увреждания в даденото населено място е противоречие с принципите на правовата държава и се явява своеобразно наказание за засегнатите граждани с увреждания и непреодолима пречка в опитите им да водят достоен живот и успешно да се интегрират в обществото.

Проблемът е поставян многократно от институцията на омбудсмана на Република България, в т.ч. чрез Годишните доклади за дейността пред Народното събрание, но до момента адекватни мерки не са предприети.

За разрешение на въпроса е търсено и съдействието на Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) за обсъждане на възможностите за прилагане на единен подход от всички общини в страната по отношение на критериите за издаване на карти за преференциално паркиране. От НСОРБ отбелязват, че общините също срещат затруднения с изпълнение на разпоредбите на чл. 99а от ЗДВП поради наличието на концептуални проблеми в разглежданата правна уредба.

В становището е отправена препоръка за унифициране на изискванията по чл. 99а от ЗДВП, като възможно решение е чрез делегиране уреждането на материята на Министерския съвет или на компетентните министри.

В отговора си от Министерство на транспорта и съобщенията подкрепят позицията на институцията на омбудсмана на Република България и Съвета за наблюдение.

Акцентират върху изискванията на действащото законодателство, които ограничават възможностите на общинските съвети да преуреждат с подзаконови нормативни актове обществени отношения, уредени на законово ниво и които не се ограничават до такива с местно значение, тъй като касаят право, което може да бъде упражнено не само на територията на съответната община, а на територията на целия Европейски съюз по силата на чл. 99а, ал. 3 от ЗДВП.

Подчертават, че незаконосъобразността на подзаконов нормативен акт не следва да обосновава извършването на законодателни промени, а следва да налага привеждането му в съответствие с нормативния акт от по-висока степен.

• ***Становище до министъра на транспорта и съобщенията във връзка с достъпа на хората с увреждания до услугите на БДЖ***

В изпратено становище до министъра на транспорта и съобщенията от Съвета е обърнато внимание на констатациите от извършените проучвания, които показват, че дори при предприети действия за изграждане на разумни улеснения, те или не функционират по най-добрия начин (като например гишетото за малки хора на Централна жп гара – София, което не работи), или

липсва адекватен механизъм за подкрепа на ползващи услугите на железопътния транспорт от подготвени служители на дружеството.

С цел намиране на най-подходящи решения на предизвикателствата пред хората с увреждания чрез обединяване на усилията на всички компетентни органи и организациите на и за хората с увреждания, като се имат предвид и изискванията на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и Хартата на основните права на ЕС, в писмото до министъра е изискана информацията относно:

- броя на хората с трайни увреждания, които са ползвали услугите на БДЖ;
- броя на гарите, които са достъпни за хората с намалена подвижност;
- наличието на обучени служители, които да съдействат на хора с увреждания на гарите, на които се осъществяват транспортни връзки по други направления;
- наличието на единен протокол за действия на служителите в БДЖ при заявка на човек с увреждания за ползване на услугите на железопътната компания (по подобие на летищата).

Отговор от Министерството на транспорта и съобщенията не е получен.

• Становище до министъра на труда и социалната политика относно забавянето при реализирането на проект „Предоставяне на помощни средства за хората с трайни увреждания“

В становище до министъра на труда и социалната политика са поставени проблемите с реализирането на проект „Предоставяне на помощни средства за хората с трайни увреждания“ по Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, финансиран по Механизма за възстановяване и устойчивост на Европейския съюз.

Отбелязано е, че целите на проекта и планираните дейности създават значителни очаквания в нуждаещите се и техните представителни организации, с оглед нерешените от години проблеми, свързани с актуализацията, качеството, лимитните стойности и експлоатационните срокове на помощните средства и медицинските изделия в обхвата на съществуващата форма на целева публична подкрепа през Националната

здравноосигурителна каса. Въпросите са поставяни многократно от представителните организации на и за хората с увреждания и от омбудсмана на Република България, в т.ч. чрез Годишните доклади за дейността на институцията пред Народното събрание, но все още не са предприети достатъчно мерки, чрез които да бъде отговорено на потребностите на нуждаещите се.

Предвид съществуващите предизвикателства пред системата за предоставяне на медицински изделия и проведената мащабна информационна кампания за стартирането на проект „Предоставяне на помощни средства за хората с трайни увреждания“, се оказва значителен проблем първоначалната липса на информация от отговорните органи за по-нататъшните етапи и срокове за реализиране на предвидените дейности, за което от институцията на омбудсмана на Република България е изпратено становище.

Допълнително недоволство сред гражданите и техните представителни организации е породено от последващото решение за отлагане изпълнението на заложените проектни дейности и на практика – започването отначало на процедурата по избор на изпълнители.

В становището е подчертано, че медицинските изделия, помощните средства и съоръжения имат съществено значение за хората с увреждания в усилията и правото им да водят достоен и независим живот и да се включат в общността. Липсата на адекватна информация, както и неоснователното забавяне при отпускането на медицинските изделия е в противоречие с изискванията на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и на Хартата на основните права на Европейския съюз.

Препоръчано е да бъдат предприети всички допустими действия в бъдеще за навременно информиране на заинтересованите граждани относно по-нататъшното развитие на проекта, както и да бъдат взети мерки за предоставяне на предписаните високотехнологични средства в максимално скоростни срокове, без допълнително забавяне.

От отговора на Министерството на труда и социалната политика се констатира, че са предприети действия за разрешаване на проблемите.

• ***Становище до министъра на вътрешните работи и до кмета на Столична община относно състоянието и достъпността на подлезите и площада в района на Централна железопътна гара, както и***

осигуряването на сигурността на преминаващите граждани, особено в по-късните часове на денонощието

Констатирано е, че хората с намалена подвижност, в т.ч. хората с увреждания, срещат сериозни затруднения да се придвижват в района на предгаровия площад и обслужващите го подлези до Централна автогара – София и Централна железопътна гара или от тези обекти да достигнат до останалите части на града.

Настилната на площада е сериозно компрометирана и маркировката на пешеходните пътеки е остаряла, което създава предпоставки за злополуки с гражданите и засягане на тяхното здраве, а това при евентуални съдебни дела, сериозно би оцетило бюджета на Столична община.

Не е изграден достъпен маршрут, като на много от тротоарите няма задължителните по действащото законодателство скосявания на бордюрите, в т.ч. на ключови участъци като пешеходните пътеки между Централна автогара и Централна железопътна гара.

Значително предизвикателство се оказва липсата на асансьор, който да извежда гражданите, ползващи метрото, в близост до входа на Централна автогара. Не са изградени и рампи на стълбището до гарата, което превръща преминаването на стъпалата в невъзможно изпитание без съдействието на други лица. Освен това, при проверката е констатирано, че съществуващите асансьори пред Централна железопътна гара и на спирките на трамваите изобщо не функционират, а видно от състоянието им не са използвани от години.

Не са достатъчно адаптирани към потребностите на хората с намалена подвижност и подлезите, които обслужват посочения район.

В становището е подчертано, че подлезите на Централна автогара и Централна железопътна гара се ползват предимно от хора с багажи, понякога обемисти и тежки, които бързат, за да спазят разписанията на влаковете, автобусите или превозните средства на градския транспорт в София. За тези граждани е от съществено значение да имат подходящи условия за лесно придвижване.

Сериозно безпокойство поражда и степента на сигурност в района, особено в по-късните часове на денонощието. Следва да се отбележи, че свободата и сигурността на личността са основни права, които са признати като водещи освен в Конституцията на Република България, но и в редица основополагащи международни актове – Хартата на основните права на ЕС,

Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Гарантирането на тези права изискват спешни, но и адекватни мерки.

Обърнато е внимание, че голяма част от преминаващите през подлезите са гости на София или туристи, които е съвсем нормално да не познават района. При опитите да се намери начин за преодоляване на денивелацията тези граждани се сблъскат и с друг проблем – липсата на ясни указателни табели за достъпен маршрут за хората с намалена подвижност, в т.ч. за възможностите за ползване на асансьори.

Липсата на достъпност, освен че създава сериозни затруднения за заинтересованите лица, в т.ч. за хората с увреждания, но е и нарушение на редица международни и вътрешни нормативни актове – ратифицираната от Република България Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания, Хартата на основните права на ЕС, Закона за защита от дискриминация и Наредба № РД-02-20-2 от 26.01.2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията.

Акцентирано е, че от институцията на омбудсмана на Република България вече е изпратено становище по отношение достъпността на средата в предгаровия площад и състоянието на подлезите.

Полученият отговор и обявеният от Столична община „Нов план за обновление и безопасност на подлеза “Ротондата” пред Централна жп гара обаче не обхваща всички поставени от институцията въпроси, както и не гарантира, че предприеманите дейности ще бъдат предварително консултирани с организациите на и за хората с увреждания.

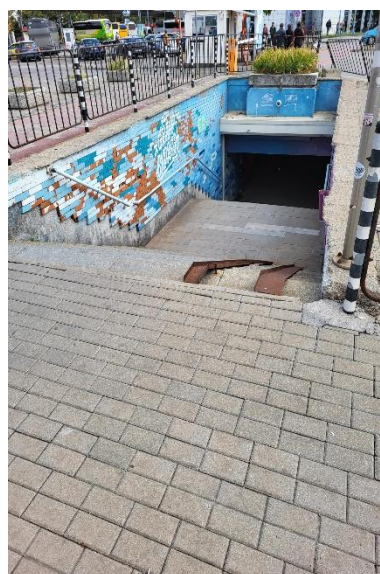
Следва да се обърне внимание още на следното:

- В плана не е включен ремонт на асансьорите, които са в окаяно положение и не работят от години;
- Не са включени дейности по осигуряване на необходимата информация като визуални указания за хората с увреждания;
- Не са включени дейност за подновяване на маркировката на пешеходните пътеки около района на Централна гара;
- Не са предвидени дейности за скосяване на тротоари, които в момента възпрепятстват преминаването на хората с намалена подвижност.

Препоръчано е да бъдат предприети действия за осигуряване на необходимото ниво на сигурност за преминаващите не само през предгаровия площад и Централна жп гара, но и в подлезите, които обслужват посочения район.

От Министерството на вътрешните работи отговарят, че е създадена организация за извършване на периодични обходи на обслужваната територия от екипите на МВР с цел недопускане на кражби, грабежи, измами, разпространение и притежание на наркотични вещества и акцизни стоки без необходимия бандерол.

От Министерството разясняват, че работят съвместно със Столичния инспекторат и Столична община за оказване на подкрепа на нуждаещите се граждани, които водят скитнически живот на територията на Централна гара.

- ***Становище до министъра на здравеопазването и директора на НЕЛК относно сроковете и процедурата за извършване на медицинска експертиза за определяне на вид и степен на увреждане/степен на трайно намалена работоспособност***

В становище до министъра на здравеопазването и директора на НЕЛК е поставен проблемът със забавянето при извършването на медицинска експертиза за определяне на вид и степен на увреждане/степен на трайно намалена работоспособност.

Отбелязано е, че дори и минималното забавяне при освидетелстването/преосвидетелстването на заинтересованите граждани има неблагоприятно отражение върху възможностите им да упражняват правата си в периода, през който нямат валидни експертни решения. При забавяне хората с увреждания на практика остават без каквито и да било средства и без възможност да задоволяват потребностите си, което създава реални предпоставки за още по-сериозно влошаване на здравето им и последващи допълнителни разходи за системата на здравеопазването. В някои случаи е налице и значителен риск за живота на засегнатите, които остават без нужното им лечение и лекарства поради липсата на валидно експертно решение и спирането на здравното им осигуряване.

В резултат на значителния обществен натиск, в т.ч. на препоръките на институцията на омбудсмана на Република България, са предприети действия за изменения в нормативната уредба, които обаче не са достатъчни за разрешаване на проблемите в областта.

С промените в Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи (ПУОРОМЕРКМЕ), извършени с Постановление № 47 от 13 март 2024 г., в сила от 21.06.2024 г., е предвидено увеличение на броя на ТЕЛК в страната чрез разкриване на комисии във всички държавни и общински многопрофилни лечебни заведения за болнична помощ и комплексните онкологични центрове; разглеждане на случаите само по документи (регламентирани са изключения) и разпределение на заявленията-декларации чрез информационната система на случаен принцип.

Независимо от извършените изменения, постъпващите сигнали от граждани с увреждания показват освен продължаващите случаи на забавяне при насрочването на дати за извършване на медицинската експертиза, но и тревожни практики за случайно разпределение на преписки от електронната система към несъществуващи или новоразкрити комисии, които е предвидено да започнат дейността си едва през 2025 г.

Към тези предизвикателства пред заинтересованите граждани с увреждания следва да се добавят и случаите на забавяне или пълно неизпълнение на задължението за уведомяването по чл. 101б, ал. 1 от Закона за здравето относно необходимостта от подаване на документи за започване на процедура по преосвидетелстване.

Обърнато е внимание също така на оплакванията за спазване на сроковете за насрочване на дати за освидетелстване/преосвидетелстване, но впоследствие дълго време не се издава необходимото експертно решение. По този начин граждани са възпрепятствани да упражняват навреме правата си въз основа на новия медицински документ, като някои от правата (като напр. ползването на личен асистент по Закона за социалните услуги или Закона за личната помощ) не могат да бъдат осигурени със задна дата.

Акцентирано е върху експертните решения, които са издавани на децата до 16 – годишна възраст за определяне на вид и степен на увреждане и които са с пожизнен срок. В значителна част от случаите семействата не са наясно с изискването за преосвидетелстване, с оглед определяне на степен на трайно намалена работоспособност при навършването на 16 години и не предприемат навреме действия за започване на процедурата по преосвидетелстване. Тежката процедура за извършване на нови изследвания и представяне на актуални медицински документи, в съчетание с неблагоприятните последици, които семействата с деца с увреждания търпят, са основание за обмисляне на възможности за подобряване на организацията в тези случаи.

Отразени са и констатациите за различна практика между отделните комисии ТЕЛК в страната при освидетелстването на деца със Синдром на Даун.

Проучванията показват, че в различните комисии се произнасят по различен начин по отношение срока на инвалидността и правото на чужда помощ, което е повод за многобройни жалби от семействата на засегнатите деца.

Изискана е информация относно сроковете, в рамките на които се реализира производството за освидетелстване/преосвидетелстване след измененията от 21.06.2024 г. по области; броя на разкритите и работещи специализирани комисии от ТЕЛК по области; причините за продължаващите забавяния и мерките за преодоляване на проблемите в системата.

В отговора от Министерството на здравеопазването и от НЕЛК информират, че се полагат съществени усилия за разрешаване на проблемите в системата на медицинската експертиза.

В отговора не са предоставени исканите статистически данни.

• ***Становище до министъра на здравеопазването и управителя на НЗОК относно достъпа на хората с увреждания до необходимите им помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия (ПСПСМИ) извън обхвата на задължителното здравно осигуряване***

В становище до министъра на здравеопазването и управителя на НЗОК относно достъпа на хората с увреждания до необходимите им помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия (ПСПСМИ) извън обхвата на задължителното здравно осигуряване.

Отбелязано е, че към момента лицата, вписани в регистъра по чл. 88 от Закона за хората с увреждания, следва задължително да отпускат ПСПСМИ само в търговския си обект. При неспазване от производителите или търговците на изискването в чл. 7, ал. 1 от сключвания Договор за предоставяне на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, в това число изработване и ремонт, заплащани от НЗОК, на фирмите автоматично се налагат санкции, без да се извършва проучване какви са причините за вземането на решение за доставяне на ПСПСМИ на друго, посочено от правоимащия място – като например дома на човека с увреждания или в лечебното заведение, в което се лекува в дадения момент.

Посочено е, че голяма част от ПСПСМИ са обемисти, а целевата група на медицинските изделия и помощните средства обхваща и гражданите с изключително тежки увреждания, в преобладаващата част – със затруднения при придвижването и самотно живеещи в малки населени места. За тези граждани е от особено значение да получават полагащата им се подкрепа навреме, по максимално облекчена и съобразена с потребностите им процедура, за да упражняват правата си и да водят независим и достоен живот.

Констатациите във връзка със сигнали на граждани с увреждания са, че съществува разлика в процедурата при подаването на заявление за първоначално отпускане на ПСПСМИ и за извършване на ремонт.

По този начин, разпоредбата на чл. 69, ал. 1 от Правилника за прилагане на Закона за хората с увреждания предвижда, че активно легитимирани да подават заявлението за първоначално отпускане на ПСПСМИ – до управителя на НЗОК чрез директор на районна здравноосигурителна каса (РЗОК), съответно до директор на РЗОК, са човекът с увреждане, упълномощено от него лице или лицето по чл. 21, ал. 2, т. 2 - 4 от Закона за хората с увреждания. За извършване на ремонт на ПСПСМИ нормативната уредба обаче позволява заявлението да бъде подадено освен лично, но и с писмо с известие за доставяне (обратна разписка) чрез лицензиран пощенски оператор или по електронен път съгласно изискванията на Регламент (ЕС) № 910/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. относно електронната идентификация и удостоверителните услуги при електронни трансакции на вътрешния пазар и за отмяна на Директива 1999/93/ЕО (ОВ, L 257/73 от 28 август 2014 г.) и на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги.

С оглед затрудненията, които срещат определена част от гражданите, особено тези с намалена подвижност, е отбелязано, че е от съществено значение да бъдат обсъдени възможностите за облекчаване на процедурата, особено при наличие на всички медицински документи, удостоверяващи състоянието на лицето и неговата потребност от определен/и вид/видове ПСПСМИ.

Акцентирано и че не са решени и проблемите със срока за подмяна на кохлеарните импланти и с тяхната енергийна поддръжка.

От постъпващите данни се установи, че към момента, дори при доказана нужда от по-ранна подмяна на кохлеарния имплант, все още не се изпълняват последните договорености между НЗОК и представителните организации на хората с увреден слух за отпадане на 8-годишния експлоатационен срок на изделията. Проверките показват, че те се отпускат съгласно приетата спецификация и на практика не е извършена желаната промяна.

Не е предложен и механизъм за подпомагане от държавата на енергийната поддръжка на имплантните системи, като независимо от многократни настоявания на представителните организации на заинтересованите граждани, препоръките на омбудсмана на Република

България и решението на Комисията за защита от дискриминация, нуждаещите се и техните семейства продължават сами да осигуряват средства за закупуване на батерии.

В становището са включени и съществуващите от години проблеми, свързани с недостатъчното актуализиране на ПСПСМИ, тяхното качество, експлоатационни срокове и лимитни стойности.

Препоръчано е да бъдат разгледани поставените проблеми и в диалог с хората с увреждания, с техните представителни организации и с всички заинтересовани лица да бъде намерено подходящото им решение.

Предложено е да бъде потърсен координиран механизъм с органите на системата на социалното подпомагане за осигуряване на адекватна подкрепа от държавата, т.ч. чрез отпускане на еднократни помощи.

От получения отговор от НЗОК се изясни, че след утвърждаване на спецификация с ПСПСМИ и ремонтни дейности № РД-НС-0465/12.06.2024 г. от Надзорния съвет на НЗОК, която предстои да влезе в сила през 2025 г., ще бъдат сключени нови договори за предоставяне на ПСПСМИ и ремонтни дейности между търговци на дребно и РЗОК, в които е предвидена правна възможност за изпращане на ПСПСМИ до адрес с лицензиран пощенски оператор.

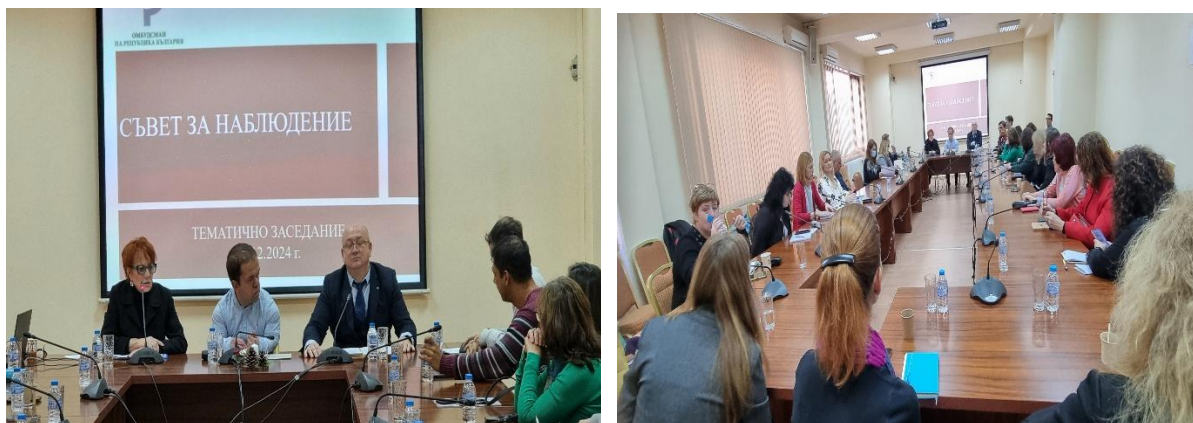
Трето заседание на Съвета за наблюдение за 2024 г.

По повод 3-ти декември – Международния ден за хората с увреждания, на 17.12.2024 г. е проведена експертна дискусия „Право на достъп до образование за децата със специални образователни потребности“ под формата на тематично заседание на Съвета за наблюдение, като са поканени експерти от отговорни органи, представители на неправителствени организации, родители на деца с увреждания и директори на училища.

Целта е да бъдат обсъдени настоящите трудности пред децата със специални образователни потребности (СОП) и техните семейства, както и за намиране на възможните решения.

По време на дискусията са изведени тревожни констатации – независимо от предприеманите до момента действия от отговорните органи, децата със СОП и техните семейства все още срещат редица предизвикателства. Децата и учениците с увреждания и със СОП са непропорционално отлъчени от

образователната система както от предучилищно, така и от училищно образование. Качеството на образованието на такива деца продължава да бъде незадоволително, наблюдава се трайна липса на достъпна и приобщаваща среда, както и ниски нива на придобити от тях умения.

Взето е решение за изпращане на становище от Съвета за наблюдение до ръководителите на отговорните органи, което да обединява направените предложения в търсене на решения на съществуващите проблеми в системата.

ДРУГИ ДЕЙНОСТИ НА ОМБУДСМАНА И СЪВЕТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ ПРЕЗ 2024 г.

Международно сътрудничество

Омбудсманът е включен и в Работната група на Европейската мрежа на националните институции по правата на човека по КПХУ.

Членовете на Работната група си сътрудничат във връзка с изпълнение на функциите по чл. 33, т. 2 и т. 3 от КПХУ в отделните страни, както и си обменят добри практики по въпроса. Работната група осъществява дейностите си по предварително одобрена Годишна програма, в която възможност да се включат имат всички членове.

През изминалата година се провеждат онлайн конференции с различни международни организации, които са ангажирани с правата на хората с

увреждания, в т.ч. с Комитета на ООН за правата на хората с увреждания. Обсъждат се предизвикателствата пред правозащитните институции при изпълнение на функциите по чл. 33, т. 2 и т. 3 от КПХУ.

Омбудсманът, както и останалите членове на групата, продължават да представят всеки три месеца информация за дейността на Съвета за наблюдение в изпълнение на функциите по чл. 33, т. 2 и т. 3 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Данните са отразявани в издавания от работната група тримесечен бюлетин.

Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания

Като независим орган в защита правата на човека, чиято дейност е подчинена на Конституцията, законите и международните договори, по които Република България е страна, омбудсманът има нормативно установено задължение за осъществяване наблюдение по изпълнение и на Конвенцията за правата на хората с увреждания (чл. 19, ал. 12 от Закона за омбудсмана).

Ежегодно, в обособена част от годишния доклад на омбудсмана се прави обзор на предприетите от България действия по изпълнение на КПХУ за съответния период.

Получената информация от отговорните органи и направените констатации са отразени и във внесеня Годишен доклад за дейността на институцията:

В изпълнение на дейностите на Националния съвет за хората с увреждания (НСХУ), като консултативен орган към Министерския съвет, за осъществяване на сътрудничество при разработване и провеждане на политиката за правата на хората с увреждания, е изготвен отчет за периода януари – декември 2024 г. През 2024 г. НСХУ провежда 6 заседания, на които разглежда общо 15 проекта на документи, от които 13 проекта на нормативни актове, засягащи пряко гарантирането на правата на хората с увреждания, посочени в КПХУ.

Разгледаните от НСХУ три законопроекта не са приети от Народното събрание.

Концепции по привеждането на българското законодателство в съответствие с КПХУ

В отговор на необходимостта от прилагане в цялост на КПХУ, в рамките на срока за изпълнение на Плана за действие на Република България за прилагане на КПХУ (План 2015-2020 г.) са изготвени концепции за промени в нормативната уредба, чрез която се гарантират правата на хората с увреждания. Детайлна информация по поставения въпрос е предоставена в Годишния доклад на омбудсмана от 2021.

Като се надгражда постигнатото при изпълнението на Плана 2015-2020 г. в изготвените и приети План за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания (2021-2026) и План за действие за периода 2021-2022 г. за изпълнение на Националната стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г. (Стратегията) са предвидени мерки и дейности, които целят продължаване процесите по гарантиране на правата на всички хора с увреждания.

През 2023 г. е изготвен Първият доклад за реализираните мерки и дейности за периода 2021-2022 г., предвидени в Плана за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания 2021-2026 г.

Към момента е започнат процес по отчитане на изпълнението на Плана за действие за периода 2023-2024 г. за изпълнение на Националната стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г. и подготовка на Вторият доклад за реализираните мерки и дейности за периода 2023-2024 г., предвидени в Плана за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания 2021-2026 г.

В съответствие с ангажиментите, свързани с изпълнението на националния стратегически документ, е в ход изготвянето на План за действие за периода 2025-2026 г. за изпълнение на Националната стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г.

Предприети мерки по Плана за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН

В Плана за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания 2021-2026, до края на 2024 г. е предвидено изпълнението на мярка „Изготвяне на концепция за предприемане на мерки за преодоляване на междусекторната дискриминация на жени и девойки с увреждания и насилието и тормоза, които преживяват“, както и по чл. 20 от КПУ „Лична мобилност“.

Прилагане на чл. 6 от КПУ - „Жени с увреждания“

Мярка „Изготвяне на концепция за предприемане на мерки за преодоляване на междусекторната дискриминация на жени и девойки с увреждания и насилието и тормоза, които преживяват“ е предвидено да бъде изпълнена съвместно от МТСП, КЗД АХУ, АСП, в партньорство с всички министерства, национално представителни организации на и за хората с увреждания и други заинтересовани страни.

Според предоставената от МТСП информация поетият ангажимент е изпълнен, както следва:

Действащото законодателство в България защитава лицата с увреждания от дискриминация, както по признак увреждане, така и по други признаци.

В Националната стратегия за равнопоставеност на жените и мъжете за периода 2021-2030 г., приета с РМС № 969 от 2020 г., като една от ключовите дейности за постигане на напредък по приоритетна област 1 „Равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост“ като ключово действие е посочено „Повишаване капацитета на жени с увреждания за стартиране и развитие на самостоятелна стопанска дейност; стимулиране на работодатели за осигуряване на заетост на хора с увреждания в обичайна, специализирана и защитена работна среда“.

В допълнение, Националната стратегия за равнопоставеност на жените и мъжете се изпълнява посредством двугодишни планове за действие, в които различни организации залагат мерки съгласно своята компетентност. В Националните планове за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2019-2020 г., 2021-2022 г. и 2023-2024 г. са включени мерки за разрешаване на проблема.

Прилагане на чл. 20 от КПХУ - „Лична мобилност“

През 2024 г. е предвидено изпълнението на проект „Предоставяне на помощни средства за лица с трайни увреждания“ по Националния план за възстановяване и устойчивост.

За избор на изпълнители по инвестицията са проведени девет процедури по реда на Закона за обществените поръчки, като всички поръчки са прекратени без изпълнение, поради невъзможност доставките да бъдат изпълнени до 30 юни 2024 г.

По информация на Министерството на труда и социалната политика удължаването на договорите не е било възможно поради липса на потвърждение от страна на Европейската комисия на конкретен срок, в който да бъде реализиран проектът (инвестицията).

От страна на МТСП са предприети действия за удължаване на срока за изпълнение на инвестицията. След проведени преговори със структурите на Европейската комисия за промяна в обхвата на инвестицията, рискът от загуба на договорените публични средства е минимизиран.

От МТСП разясняват, че с оглед на създадите се обстоятелства е потърсен алтернативен подход, а именно, вместо повторно обявяване на обществени поръчки, механизмът за закупуване на помощните средства да се осъществи на принципа на ваучерната система.

Прилагане на чл. 27 – Работа и заетост

Дейностите, свързани с решаване на проблемите с ограничените възможности за заетост на хората с увреждания, се реализират поетапно и целенасочено.

Ежегодно в Националния план за действие по заетостта се включват проекти, програми и мерки за устройване на работа на безработни лица, в т.ч. безработни с увреждания.

По реда на Закона за насърчаване на заетостта се реализират програми и мерки, насочени към безработни лица с увреждания.

Друг механизъм за осигуряване на подкрепа на хората с увреждания при реализирането на пазара на труда е чрез Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика.

Програмата „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027, съфинансирана от Европейски социален фонд+, предоставя инвестиции за постигане на приоритета за активното участие на хората с увреждания, особено на пазара на труда, както и за изпълнението на изискванията на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и принципите на Европейския стълб за социални права.

Към момента, в изпълнение са три операции с такава насоченост:

- По процедура „Активно приобщаване и достъп до заетост на хора в неравностойно положение“ с бенефициенти неправителствени организации, доставчици на социални услуги бяха сключени 74 договора на стойност 21, 7 млн. лв.

- По процедура „Започвам работа“, Компонент 3 „Заетост“, която е с конкретен бенефициент Агенция по заетостта и бюджет от 347, 5 млн. лв. се осигурява включването в заетост на неактивни и безработни лица, в т.ч. хора с различна степен на увреждане.

- Друга процедура, която вече е в изпълнение, е „Устойчива заетост за хора в неравностойно положение“. Тя е насочена към хора в неравностойно положение и хора с трайни увреждания, на които се осигуряват нови работни места, менторство, адаптиране на работните места и транспорт от и до работното място.

През 2024 г. е отворена за кандидатстване процедура „Национална дигитална платформа за преводачески услуги от и на български жестов език“. Нейната цел е да се осигури равнопоставеност на глухите и сляпо-глухите хора в България чрез изграждане на национална дигитална платформа и мобилно уеб-базирано приложение за преводачески услуги от и на български жестов език в реално време.

През първата половина на 2025 г. е планирано да бъде обявена и операция „Насърчаване на социалната икономика на местно и регионално ниво“ с бюджет от 22 млн. лв. Тя има за цел предоставяне на възможности за развитие на социалните предприятия чрез създаването на устойчиви работни места за групите в неравностойно положение, което ще доведе до намаляване на риска от бедност и социална изолация.

В допълнение, от Агенцията за хората с увреждания се изпълняват дейности и мерки, посредством, които се намаляват ограничените възможности за заетост.

Информация относно изпълнението на останалите предложени мерки може да бъде намерена в „Първи доклад за реализираните мерки и дейности за периода 2021-2022 г., предвидени в плана за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания 2021-2026.“ на следния електронен адрес: <https://www.mlsp.government.bg/uploads/41/test/first-report-action-plan-2021-2026-16012024.pdf>.

Създаване на Държавна агенция за хората с увреждания

Със ЗХУ е предвидено създаването на Държавната агенция за хората с увреждания (АХУ), юридическо лице на бюджетна издръжка към Министерския съвет със седалище в София, за координиране осъществяването на политиката за правата на хората с увреждания.

В изпълнение на конкретна мярка от Програмата за управление на Република България (Управленската програма) за периода юни 2023 г. – декември 2024 г. междуведомствена работна група в МТСП разработи Концепция и предложения за нормативни промени за повишаване на ефективността на политиката за правата на хората с увреждания (Концепцията). В Концепцията е посочено обстоятелството за насочване на фокуса към изграждане на цялостен координационен механизъм в областта на политиката за правата на хората с увреждания, съобразно предприетата реформа в областта.

Със Заповед на министъра на труда и социалната политика е създадена междуведомствена работна група (МРГ) със задача да разработи предложения за изменения и допълнения на Закона за хората с увреждания относно преобразуване на АХУ към министъра на труда и социалната политика в ДАХУ в структурата на Министерския съвет.

В резултат на работата на МРГ е изготвен доклад с предложение, основан на експертни препоръки, който е представен на вниманието на министъра на труда и социалната политика. Проектът на нормативен акт не е финализиран към момента.

Международна класификация на функционирането, уврежданията и здравето в оценката на потребностите

През последните години МЗ съвместно с МТСП предприема мерки за разработване на нов модел на експертизата на уврежданията с прилагане на подход, базиран на Международната класификация на човешката функционалност, уврежданията и здравето (ICF) на Световната здравна организация, акцентиращ върху функционалността, възможностите за разгръщане на потенциала и мерките за социално приобщаване на хората с увреждания.

Методиката за извършване на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа за хората с увреждания (Обн., ДВ, бр. 27 от 2.04.2019 г., в сила от 1.04.2019 г., последно изм. и доп. бр. 58 от 13.07.2021 г., в сила от 13.07.2021 г.), приета от Министерския съвет, се основава на био-психо-социалния модел при съобразяване на ICF.

В Концепцията са открити фундаменталните предложения за нормативни промени и насоки за последващото развитие на политиката за хората с увреждания за подобряване на нейната ефективност, сред който е създаването на условия за въвеждането на експертизата на работоспособността в контекста на нейната потенциална синергия с индивидуалната оценка на потребностите. Идеята е обследване на функционалността на лицето, позовавайки се на ICF.

Национална карта на социалните услуги

В приетата с Решение на Министерския съвет № 574 от 08.08.2024 г. Национална карта на социалните услуги (Картата) са включени всички социални и интегрирани здравно-социални услуги на общинско и областно ниво в цялата страна, за които се осигурява финансиране от държавния бюджет.

Наред с това, съгласно ЗСУ и Наредбата за планиране на социалните услуги всяка година кметът на общината организира разработването на годишен план за социалните услуги за следващата календарна година, който включва планирането на социалните услуги съгласно Картата и на социалните услуги, които се финансират от общинския бюджет.

Предложението за общински годишен план за социалните услуги се обсъжда на местно ниво за срок, не по-кратък от 30 дни, след което се приема от общинския съвет и се изпраща до 31 август по електронен път на АСП. Приетият план се публикува и на интернет страницата на общината.

На настоящия етап общините са в процес на годишно планиране на социалните услуги, като първите общински годишни планове следва да се представят в АСП до 31 август 2025 г.

Ратифициране на факултативния протокол към КПХУ

Ратификацията на Факултативния протокол към КПХУ от страна на България е предвидена в Плана за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания (2021-2026), във връзка със състоялата се защитата на първия национален доклад по прилагане на КПХУ (CRPD/C/BGR/CO/1). Съобразно заложените възможни решения/мерки за изпълнение, които кореспондират с тази препоръка, до 2025 г. държавните органи, национално представителни организации на и за хората с увреждания, както и всички заинтересовани страни, следва да изготвят необходимите допълнителни законодателни промени, които да регулират приложението на Факултативния протокол към КПХУ. След като това бъде изпълнено, е предвиден ангажимент на Министерството на външните работи да направи цялостната подготовка на процеса по ратификация на Факултативния протокол, която да завърши преди представянето на следващия национален доклад пред Комитета по правата на хората с увреждания, през 2026 г.

С оглед на поетия ангажимент и в качеството си на контактна точка по прилагането на КПХУ, през 2024 г. от страна на дирекция „Политика за хората с увреждания, равни възможности и социални помощи“ е иницииран процес по събиране и анализиране на информация, предоставена от всички заинтересовани страни (държавни органи, областна и местна власти, НПО, социални партньори, финансови институции) по отношение на необходимостта от ратификация на Факултативния протокол към КПХУ. През 2024 г. е изготвен проект на анализ, който предстои да бъде представен пред заинтересоване страни и широката общественост през 2025 г.

Към настоящия момент няма промяна в разписаните срокове за ратифициране на Факултативния протокол към КПХУ.

Медицинска експертиза – проблемът със забавянията

Съгласно предоставените данни от Министерството на здравеопазването, забавените случаи до средата на 2024 г. са 35 000. Към началото на 2025 г. тези случаи на забавена медицинска експертиза са около 24 000, като целта на Министерството е до края на 2025 г. ситуацията да бъде нормализирана.

От МЗ уведомяват, че по смисъла на Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27.04.2016 г., НЕЛК се явява първичен администратор на данни (ПАД) за хората с увреждания и централен администратор на данните в Информационната база данни (ИБД) по чл. 108а от Закона за здравето.

Информационната база данни включва две системи – Единната информационна система за медицинска експертиза (ЕИСМЕ, внедрена 2013г.) и Информационната система за контрол на медицинската експертиза (ИСКМЕ, създадена 2020г. и прехвърлена през 2023 г. на НЕЛК със заповед на министъра на здравеопазването). Обединение на информацията от двете системи не е възможно.

Медицинска експертиза – предприети действия за разрешаване на проблемите

До настоящия етап са предприемани действия по нормативни промени, които не са цялостна реформа.

Изменения в търсене на решение на съществуващи проблеми са предприети с Постановление № 47 на Министерския съвет от 13 март 2024 г. за изменение и допълнение на Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи (ДВ, бр. 23 от 2024 г.).

Броят на ТЕЛК е увеличен от 70 преди нормативната промяна на 139 към настоящия момент, като всички те функционират. Общият брой на лекарите, работещи в ТЕЛК сега е 1335, а тези от тях, които са преминали задължително въстпително обучение от НЕЛК през 2024 г., във връзка със създаването на новите комисии, са 561 лекари.

С измененията в Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи се цели:

- преодоляване на значителното забавяне на медицинската експертиза чрез създаване на нови ТЕЛК – задължително по 1 ТЕЛК във всички държавни и общински МБАЛ и КОЦ, а в университетските и тези със смесено държавно и общинско участие – по 2 ТЕЛК;

- съкращаване на срока за произнасяне чрез ограничаване на възможността НЕЛК да отменя и връща решенията на ТЕЛК за ново разглеждане до един път, като при второ обжалване следва да се произнесе окончателно;

- осигуряване на кадровата обезпеченост на ТЕЛК чрез задължително включване в състава им на поне един лекар от всички клиники/отделения с легла в лечебното заведение;

- постигане на прозрачност и безпристрастност в процедурите чрез премахване на териториалния принцип на експертизата и премахване на клиничния преглед на лицата от ТЕЛК, като такъв остава само за лицата, които са в тежко здравословно състояние (лежащо болни на едно място) и не могат да извършат необходимите изследвания и консултации;

- постигане на бързина и улесняване на всички участващи в производствата страни чрез електронизиране на процесите;

- осигуряване на пълноценна и обективна оценка на уврежданията въз основа на цялата налична информация за здравословното състояние на лицето в НЗИС и намаляване на случаите, при които ТЕЛК изисква допълнителни изследвания и консултации в хода на процедурите по експертиза;

- постигане на по-добра информираност и прозрачност за лицата чрез своевременното им уведомяване за насрочената дата, на която ще се разглеждат документите от ТЕЛК/ще се извърши прегледа на лицето на място.

Информационната система за контрол на медицинската експертиза

Информационната система за контрол на медицинската експертиза (Националният системен интегратор) осъществява реализация на дейности с които да се постигне свързаност между различни системи. Предвижда се от

месец април 2025 г. да стартира функционалността за достъп до електронните пациентски досиета в Националната здравноинформационна система (НЗИС) по чл. 28г от Закона за здравето от страна на лекарите специалисти от състава на ТЕЛК.

Също така през 2025 г. се предвиждат следните промени в Информационната база данни, чрез които да се надгради процеса в следните насоки:

- усъвършенстване на адаптера за връзка към средата за междурегистров обмен на данни Regix, поддържана от Министерство на електронното управление, чрез който се предоставят данни от ИБД – на институции и администрации, които предоставят услуги на хората с увреждания;

- подобрения във връзка със защита на личните данни;

- доработки, които предоставят възможност на ТЕЛК за ново производство от ТЕЛК при подадена жалба;

- интеграция с регистър НАП за задължените лица за изтегляне на данни за работодателя;

- надграждане на функционалността за работодатели, позволяваща отразяването на чужд работодател, който няма регистрация в България;

- създаване на нови справки, включително справка за постановените от НЕЛК експертни решения според техния вид, за проследимост спазването на принципа при отменя и връща на ЕР ТЕЛК;

- усъвършенстване на функционалностите за обжалване и обработка на жалба по ЕР НЕЛК, включително при процедура за прекратяване на административното производство;

- надграждане на медицинско досие и на публичната част.

Помощни средства, приспособленията, съоръженията и медицинските изделия за хората с увреждания

От МЗ информират, че според действащата нормативната уредба Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) ежегодно провежда процедура за определяне на стойността на заплащане на помощните средства, приспособленията, съоръженията и медицинските изделия,

предназначени за хората с увреждания в т.ч. и на съответните ремонтни дейности. Това задължение на НЗОК е постановено в чл. 53 от Наредба № 7 от 2021 г. за условията и реда за съставяне на списък на медицинските изделия по чл. 30а от Закона за медицинските изделия и за определяне на стойността, до която те се заплащат.

Процедурата по договаряне на стойността се извършва на основата на спецификация, утвърдена от Надзорния съвет на НЗОК, която се състои от два раздела:

1. раздел А - съдържа обособени в групи, подгрупи и групи по технически характеристики помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хора с увреждания, прогнозни стойности за заплащане от НЗОК, прогнозен обем на потребление за 12-месечен период, медицински условия, експлоатационни срокове, необходими медицински документи за предоставянето на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия;

2. раздел Б - ремонтни дейности и прогнозни стойности, които НЗОК ще заплаща.

След приключване на процедурата по договаряне, въз основа на спецификацията НЗОК изготвя спецификация - списък с групите помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания, наименования на договорените конкретни помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания и съответната стойност, до която се заплащат, в това число ремонтни дейности.

По данни на МЗ, към момента със заповед на управителя на НЗОК е създадена междуведомствена комисия, която да разгледа предложенията за включване на нови групи, подгрупи по технически характеристики ПСПСМИ и стойности, актуализиране на стойности на съществуващи групи, подгрупи по технически характеристики ПСПСМИ и заличаване на съществуващи групи, подгрупи по технически характеристики ПСПСМИ с спецификацията с ПСПСМИ за хората с увреждания по реда на Наредба № 7 от 2021 г. Също така, комисията има за задача да изготви проект на спецификация с горепосоченото съдържание.

В междуведомствената комисия са включени:

- служители от дирекция „Медицински изделия и помощни средства“ и дирекция Бюджет и финансови параметри“ в Централно управление на НЗОК;
- представител на Експертния съвет по УНГ болести;
- представител на Експертния съвет по Детска неврология;
- представители на Министерството на здравеопазването;
- представители на Министерството на труда и социалната политика;
- представители на Изпълнителната агенция по лекарствата;
- представители на националния съвет на хората с увреждания – председателите на Асоциация на родители на деца с епилепсия, Асоциация на родители на деца с увреден слух, Национална асоциация на сляпо-глухите в България, Съюз на инвалидите в България, Българска асоциация за невромускулни заболявания и Съюз на военноинвалидите и военнопострадалите;
- представител на Асоциация на пациентите с онкологични заболявания;
- представители на фондация Нана Гладуиш – една от 8;
- външен за НЗОК експерт.

По информация на МЗ са изпратени писма за определяне на представители от главните координатори на експертните съвети по медицинските специалности Нервни болести и Ортопедия и травматология, но отговори от тях не се получиха. Изискани бяха и представители на Агенцията за социално подпомагане, която в отговор информира НЗОК, че определянето на медицински условия, експлоатационни срокове и стойности на ПСПСМИ не са в компетентността на агенцията и поради това не трябва да участват нейни служители в комисията на НЗОК.

Към 14.02.2025 г. са проведени две заседания на комисията, на които са разгледани част от постъпилите заявления за включване на нови групи, подгрупи по технически характеристики ПСПСМИ и стойности, актуализиране на стойности на съществуващи групи, подгрупи по технически характеристики ПСПСМИ в спецификацията с ПСПСМИ за хората с увреждания. На следващото заседание ще продължи разглеждането на постъпилите заявления.

В бр. 110 на Държавен вестник от 31 декември 2024 г., е обнародвана Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 2021 г. за условията

и реда за съставяне на списък на медицинските изделия по чл. 30а от Закона за медицинските изделия и за определяне на стойността, до която те се заплащат. Наредбата е в сила от 1 януари 2025 г. и част от приетите промени засягат процедурата по определяне на стойността на заплащане на помощните средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания.

Според новите правила се улеснява провеждането на процедурата по договаряне на стойността на помощните средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, заплащана от НЗОК, като в нея ще вземат участие само производители/търговци на едро, които заявяват нови помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия. Така се създава една постоянно действаща спецификация-списък, която само ще се допълва с нови помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, докато за тези, които вече са били включени в списъка, няма да се изисква подаване на пълен комплект документи за участие.

С една от промените се дава възможност предложения за включване на нови групи, подгрупи по технически характеристики помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия и стойности, актуализиране на стойности на съществуващи групи, подгрупи по технически характеристики помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, както и заличаване на съществуващи групи, подгрупи по технически характеристики помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, да се подават от членовете на комисията, която изготвя спецификацията и от експертните съвети по съответните медицински специалности или отделни медицински дейности по чл. 6а, ал. 1, т. 1 от Закона за здравето, относими към прилагането на помощни средства за хората с увреждания в срок до 31 януари на съответната календарна година.

Допуснатите от комисията предложения за включване на нови групи, подгрупи по технически характеристики помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия могат да бъдат включени в спецификацията, като по преценка на НЗОК може да се изиска допълнително становище от експертни съвети по медицински специалности или отделни медицински дейности по чл. 6а, ал. 1, т. 1 от Закона за здравето, относими към прилагането на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания. Когато в спецификацията бъдат включени нови групи/подгрупи или отделни помощни средства,

приспособления, съоръжения и медицински изделия или когато в спецификацията бъдат определени по-високи стойности за заплащане на съществуващи групи/подгрупи или отделни помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, същите започват да се заплащат, ако е осигурен финансов ресурс със закона за държавния бюджет и закона за бюджета на НЗОК за съответната календарна година.

По отношение на актуализирането на бюджета за помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания, то следва да се посочи, че това е предмет на Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за съответната календарна година. Според публикувания на интернет страницата на Народното събрание проект на Закон за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2025 г. предвидените средства за помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания, извън обхвата на задължителното здравно осигуряване са в размер на 55 млн. лв., като размерът на средствата е еднакъв с този за предходната 2024 г. и е със 17 млн. лв. по-висок от средствата за 2023 г.

През 2024 г. по реда на Наредба № 7 от 2021 г. е подготвена спецификация с помощни средства, която беше утвърдена с решение № РД-04-65 от 12.06.2024 г. на Надзорния съвет на НЗОК. В утвърдената спецификация, в рамките на определените бюджетни средства, в размер на 55 млн. лв. бяха увеличени стойностите за заплащане от НЗОК на следните групи ПСПСМИ:

- Група 01 – протези за долни и горни крайници;
- Група 02 – принадлежности за ползване на протези;
- Група 06 – слухови апарати;
- Група 11 – инвалидни колички.

Спецификацията с увеличените стойности на посочените групи помощни средства е публикувана на интернет страницата на НЗОК, рубрика Помощни средства, подрубрика Спецификации за ПСПСМИ и ремонти.

КОНСТАТАЦИИ

- Отговорните органи полагат усилия за преодоляване на съществуващите проблеми в отделните области на правата на хората с увреждания.

- Предприеманите мерки в областта на заетостта на хората с увреждания не са достатъчни, за да се отговори на всички търсещи работа хора с увреждания и на техните потребности и възможности.

- Взетите мерки за изменения в медицинската експертиза не дават очаквания и необходим бърз резултат, за да бъдат преодолените затруднения на хората с увреждания при освидетелстване/преосвидетелстване от органите на медицинската експертиза и значителните забавяния при издаването на експертните решения.

- Предприемат се действия за подобряване на организацията на работа на органите на медицинската експертиза, но не и за извършване на цялостна реформа в областта.

- Предприети са действия по изпълнение на заключителните препоръки на Комитета на ООН за правата на хората с увреждания по отношение на жените с увреждания, но тези мерки не са достатъчни, за да гарантират равенство и да безпрепятствено упражняване на правата по КПХУ.

- Мерките за актуализиране на списъците на помощните средства и медицинските изделия не допринасят за включване на изделия, съобразени с потребностите на хората с увреждания.

- Не се предприемат достатъчно действия за преодоляване на забавянето при ратифицирането на Факултативния протокол към КПХУ.

ОСНОВНИ ПРЕПОРЪКИ

- Да бъдат потърсени допълнителни механизми за подкрепа на трудовата заетост на хората с увреждания, особено чрез увеличение на ресурсите по Национална програма „Заетост и обучение на хора с трайни увреждания“.

- Да бъдат предприети действия за продължаване на реформата на медицинската експертиза и експертизата на работоспособността, вкл. чрез внедряване на международни стандарти, с активно включване на представители на хората с увреждания при широки обществени дискусии и публичност.

- Да бъдат предприети действия за адекватно актуализиране на списъците на помощните средства и медицинските изделия, както и за подобряване тяхното качество.

- Да бъдат предприети допълнителни мерки за гарантиране на правата на момичетата и жените с увреждания и за преодоляване на проблемите с личната мобилност на хората с увреждания, в т.ч. по отношение забавянето по проект „Предоставяне на помощни средства за хората с трайни увреждания“.

- Да бъде ускорена процедурата по ратифициране на Факултативния протокол към КПХУ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

През 2024 г. Съветът за наблюдение продължава да използва предоставените законови инструменти, за да напомня на отговорните органи за ангажиментите на държавата по Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

В становищата си Съветът акцентира върху необходимостта да бъдат предприемани адекватни действия за осигуряване на правата на хората с увреждания и за създаване на подходящи условия за водене от тях на достоен и независим живот.

Съветът продължава да обсъжда актуалните предизвикателства пред хората с увреждания и да отправя препоръки за отстраняване на пречките пред тези уязвими граждани за пълноценно и ефективно участие в обществото равноправно с останалите.

Усилията и през изминалата година са насочени към активното изграждане на необходимия капацитет за наблюдение прилагането на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, като се търси диалог и сътрудничество с хората с увреждания и техните организации, отговорните институции и всички заинтересовани страни.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРОГРАМА ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪВЕТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ ЗА 2024 Г.

В настоящата програма са описани дейностите и събитията, които Съветът за наблюдение /Съвета/ ще изпълнява в рамките на своите правомощия. Програмата обхваща периода: януари 2024 – декември 2024 г.

В програмата отново са включени дейности по основните функции на Съвета като независим орган за мониторинг съгласно чл. 33, ал. 2 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания /КПХУ/ – защита, насърчаване и наблюдение на изпълнението на правата по КПХУ.

Освен като инструмент за планиране, програмата цели да внесе и предвидимост в работата на Съвета, което ще допринесе и за спазването на принципа на публичност в неговата дейност.

I. Защита, насърчаване и мониторинг на изпълнението на предвидените в КПХУ права на хората с увреждания

1. Защита правата на хората с увреждания.

1.1. Факултативен протокол към КПХУ

Дейности на Съвета – препоръки до ръководителите на отговорните органи за ратифициране на Факултативния протокол

Отговорни членове – всички членове на Съвета

Участващи членове – всички членове на Съвета

Срок: до декември 2024 г.

1.2. Медицинска експертиза

Проблеми – експертните решения от органите на медицинската експертиза са универсален ключ към различни социални придобивки. Налице са забавяния в сроковете за произнасяне на органите на медицинската експертиза; невъзможност за ползване на съществени социални права в

резултат от забавянията и по време на обжалванията на експертните решения; липса на индивидуален подход.

Дейности на Съвета – препоръки за разрешение на проблемите в действащото законодателство и в практиката на органите на медицинската експертиза;

Отговорни членове – всички членове

Участващи членове – всички

Срок: препоръки – декември 2024; относно участие в раб. групи и форуми – без определен срок

1.3. Медицински изделия, помощни средства и съоръжения

Проблеми – липсата на актуализация на списъците на медицинските изделия, помощните средства и съоръжения в извънболничната и болничната медицинска помощ; проблеми с тяхното качество и експлоатационен срок.

През последните 10 години е налице ускорено развитие на технологиите и използване на нови материали при създаване на съвременните помощни средства, съоръжения и медицински изделия. Българската държава драстично изостава в обновяването и обогатяването на асортиментната гама на подобни изделия предоставяни като държавна подкрепа в процеса на социално приобщаване на хората с увреждания. Необходимо е политиката на НЗОК в областта на помощните средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия да бъде генерално преосмислена, тъй като запазването на здравето на хората с увреждания и компенсация на техните дефицити чрез предоставяне на съвременни технологични изделия води до тяхната пълноценна ресоциализация и увеличаване на шансовете им за трудова заетост.

Дейности на Съвета – препоръки за разрешение на проблемите;

Отговорни членове – всички членове

Участващи членове – всички

Срок: препоръки – декември 2024

1.4. Карти за преференциално паркиране

Проблеми – критериите за издаване на картите за преференциално паркиране по чл. 99а от Закона за движението по пътищата са различни в отделните общини, което възпрепятства значителна част от хората с увреждания в страната да упражняват международно признато право. Не са въведени и единни критерии по отношение възможностите за паркиране на леките автомобили пред дома на заинтересованите граждани.

Дейности на Съвета – препоръки за разрешение на проблемите в действащото законодателство;

Отговорни членове – всички членове

Участващи членове – всички

Срок: препоръки – декември 2024

1.5. Приобщаващо образование

Проблеми – липса на достъпна среда за деца със сензорни, физически и ментални увреждания, което е важно условие за качествено образование.

Дейности на Съвета – препоръки за разрешение на проблемите, в т.ч. да бъдат взети мерки за картотекиране на училищата и детските градини с улеснен достъп; създаване и поддържане на толерантна среда в училища и детски градини, чрез съвместни дейности и проекти между родители, учители и ученици.

Отговорни членове – всички членове

Участващи членове – всички

Срок: препоръки – декември 2024

2. Популяризиране и насърчаване на правата по КПХУ.

2.1. Отбелязване на 3 декември

Дейности – организиране на дискусии и събития по въпросите на хората с увреждания с поканени представители на хората с увреждания

Срок: 3 декември 2024 г.

Отговорни членове – всички членове на Съвета

Участващи членове – всички членове на Съвета

Необходими ресурси: зала, подготвени реч и кратки презентации за Съвета, покани, информационни материали

2.2. Тематични събития във връзка с правата на хората с увреждания

Дейности – обсъждане на възможности за провеждане на конференции и лекции във връзка с правата на хората с увреждания и затрудненията при упражняването им. Обсъждане на възможности за подготовка на електронни информационни материали за Конвенцията и нейните изисквания с цел повишаване на общественото съзнание относно правата на хора с увреждания и за изпълнение на чл. 8 от международния акт

Срок: септември 2024 г.

Отговорни членове – всички членове на Съвета

Участващи членове – всички членове на Съвета

2.3. Участия в различни работни групи и форуми

Дейности – популяризиране на Съвета и КПХУ чрез участия в работни групи и форуми на изпълнителната власт и представителите на гражданското общество.

Срок: до декември 2024 г.

Отговорни членове – всички членове на Съвета

Участващи членове – всички членове

3. Мониторинг на изпълнението на КПХУ.

3.1. Анализ на достъпността на обществено значими обекти/места

Дейности – Оценяване на архитектурната достъпност на някои обществено значими обекти

Срок: декември 2024

Отговорни членове – всички членове на Съвета

Участващи членове – КЗД, омбудсман и членове

Необходими ресурси: Ще са необходими командировъчни, в случай, че обектите са извън София; експерти, познаващи Наредба № РД02-20-2 на МРРБ, както и конкретни планове при използване на изработените от Съвета за наблюдение индикатори за осъществяване на мониторинг на архитектурната достъпност.

3.2. Текущо наблюдение на законодателна рамка и политики за хората с увреждания:

1. реформата в медицинската експертиза и експертизата на работоспособността;
2. реформиране на АХУ като Държавна агенция за хората с увреждания;
3. реформата в областта на социалните услуги и асистентската помощ, в т.ч. влизането в сила и прилагане на Националната карта на социалните услуги.

Срок: декември 2024

Отговорни членове – всички членове на Съвета

Участващи членове – всички членове

II. Организационен капацитет

Реализиране на организационна дейност и институционално укрепване:

Дейности – редовни заседания, извънредни и публични заседания, популяризиране на дейността на Съвета чрез участия в или организиране на обучителни семинари за държавни институции и представители на НПО, свързани с хората с увреждания, популяризиране по други начини - медии, печатни информационни материали, статии и др.; изграждане на капацитет - осигуряване на ресурси за провеждане на дейността по проучвания, проверки и др.; партньорски инициативи със сходни институции: международна дейност, включване в европейски и др. мрежи на сходни институции.

Срок: януари 2024 – декември 2024 г.

Отговорни членове – всички членове на Съвета

Участващи членове: всички членове

ПРАВИЛНИК ЗА ДЕЙНОСТТА И ОРГАНИЗАЦИЯТА НА РАБОТА НА СЪВЕТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

Глава първа

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. С правилника се уреждат дейността и организацията на работа на Съвета за наблюдение, съгласно чл. 15 от Закона за хората с увреждания.

Чл. 2. Съветът за наблюдение, наричан по-нататък „Съвета“, е създаден за осъществяване на функциите по насърчаване, защита и наблюдение на прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания.

Глава втора

ФУНКЦИИ И ЗАДАЧИ

Чл. 3. Съветът за наблюдение:

1. изготвя становища, препоръки и предложения до отговорните институции за предотвратяване и преустановяване на нарушенията на правата на хората с увреждания;

2. изготвя ежегодни доклади по предприетите действия за прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания;

3. осъществява периодичен преглед и оценка на националното законодателство, практики и проекти на нормативни актове за съответствие с разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания;

4. осъществява и други дейности, свързани с насърчаване, защита и наблюдение по прилагането на Конвенцията.

Глава трета

СЪСТАВ И РЪКОВОДСТВО

Чл. 5. (1) Съветът за наблюдение се представлява от председател.

(2) Председател на Съвета за наблюдение е представител на институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение.

(3) Председателят на съвета:

1. представлява съвета пред всички органи и организации;

2. свиква и ръководи заседанията;

3. предлага проекта на дневен ред за заседанията въз основа на внесени предложения;

4. подписва протоколите от заседанията;

5. организира изпълнението на решенията на Съвета и на одобрената годишна програма за изпълнение на функциите по чл. 11 от Закона за хората с увреждания.

(4) При отсъствие на председателя неговите функции се изпълняват от заместник-председател.

(5) Заместник-председател на Съвета за наблюдение е представител на организациите на и за хората с увреждания, избран от тях, на ротационен принцип за срок една година.

Чл. 6. (1) Дейността на Съвета се подпомага от секретар, който е представител на институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение.

(2) Секретарят на Съвета:

1. осигурява дейността по информационно, административно и организационно-техническо обслужване на съвета;

2. предоставя материалите за заседанията на съвета на хартиен носител или по електронна поща;

3. изготвя протоколите от заседанията на съвета и води отчетност за становищата и решенията на съвета;

4. поддържа и съхранява архива на съвета;

5. осигурява публикуването на необходимата информация за дейността на съвета на интернет страницата на институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение.

Чл. 7. С решение към съвета могат да се съставят експертни групи или комисии.

Глава четвърта

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТТА

Чл. 8. (1) Съветът провежда редовни заседания най-малко веднъж на три месеца.

(2) Проект на дневен ред за заседанията на съвета се изготвя въз основа на внесени предложения. Предложения може да прави всеки член на съвета с писмен доклад.

(3) Редовно заседание на съвета се свиква чрез покана от председателя на съвета. Поканата се изпраща не по-късно от 10 работни дни преди датата на заседанието от секретаря на съвета по електронната поща на членовете на съвета.

(4) Поканата по ал. 3 съдържа:

1. място, дата и час на заседанието;
2. проект на дневен ред;
3. предложенията по ал. 2.

(5) Не по-късно от 3 работни дни от изпращането на поканата по ал. 3 членовете на съвета могат да правят мотивирани писмени предложения чрез секретаря до председателя на съвета за включването на допълнителни въпроси в проекта на дневен ред за заседанието.

(6) Постъпилите предложения по ал. 5 се изпращат от секретаря до членовете на съвета най-късно на следващия работен ден от изтичане на срока по ал. 5.

(7) Окончателният дневен ред се приема чрез гласуване при започване на заседанието.

(8) Извънредни заседания на съвета се провеждат по мотивирано предложение на председателя на съвета или при писмено мотивирано предложение на една трета от членовете на съвета.

(9) Извънредни заседания на съвета се свикват чрез покана, изпратена не по-късно от 3 работни дни преди откриване на заседанието от секретаря на съвета по електронната поща на членовете на съвета.

(10) Поканата за извънредни заседания съдържа данните по ал. 4. На извънредното заседание се разглеждат само въпросите по предложения дневен ред.

(11) При провеждане на извънредни заседания писмени материали се предоставят най-късно на следващия работен ден от публикуване на поканата.

Чл. 10. (1) Заседанията на съвета са присъствени и неprisъствени.

(2) Присъствените заседания са редовни, ако в тях участват повече от половината от членовете на Съвета за наблюдение.

(3) За присъстващ се счита и член, с който по време на заседанието е установена постоянна гласова или видео връзка по телефон или интернет.

Чл. 11. (1) Заседанията на Съвета се ръководят от председателя на Съвета.

(2) По обсъжданите въпроси Съветът приема решения. За всяко решение се отбелязва броят на гласувалите „за“ , „против“ и „въздържал се“. Когато решението се възлага за изпълнение от членове на Съвета, в текста му се отбелязват отговорните за изпълнението членове, срокът и цялата необходима за изпълнението информация.

(3) Решенията на Съвета за наблюдение се взимат с мнозинство повече от половината от присъстващите членове, като всеки член на съвета има право на един глас.

(4) Членовете могат да поискат изрично да се запишат особени мнения по решенията, с които не са съгласни.

(5) При възможност в края на заседанията се планира и в решенията се отбелязва датата и часът на следващото редовно заседание.

Чл. 12. (1) Неприсъствените заседания на съвета се провеждат по изключение с оглед на получаване на становища от членовете на съвета в спешен порядък, когато обективни обстоятелства налагат това.

(2) За провеждането на неприсъствено заседание членовете на съвета се уведомяват от секретаря на съвета по електронна поща за внесените за разглеждане материали и проекторешения.

(3) Становищата и предложенията заедно с мотиви за гласуване от членовете на съвета се предоставят писмено по електронна поща до секретаря на съвета в срок до 3 работни дни.

(4) Неприсъственото заседание се счита за проведено само ако в рамките на срока по ал. 3, повече от половината членове са изразили писмено по електронната поща своите позиции по предложените проекторешения.

(5) Решенията на неприсъствените заседания се вземат с мнозинство повече от половината от членовете на съвета.

Чл. 13. (1) За всяко заседание на съвета се води протокол, който се подписва от председателя и от секретаря на съвета и съдържа:

1. дата, час и място на провеждане на заседанието;
 2. поименен списък на участниците в заседанието на съвета;
 3. приетия дневен ред;
 4. взетите решения от съвета;
 5. информация за всяко проведено гласуване и резултата от него, като се изброяват гласовете „за“ , „против“ и „въздържал се“;
 6. основните позиции по обсъжданите въпроси, изразените от участващите в заседанието или изразени по реда на чл. 9, ал. 2;
 7. направените в хода на заседанието процедурни предложения, включително за гласуване по процедурен въпрос или по същество.
- (2) Протоколите от заседанията и взетите решения от съвета имат поредна и непрекъсната номерация, изготвят се в срок до 10 работни дни от провеждането на заседанието и след подписването им от председателя и от секретаря се изпращат на членовете по електронните им пощи.
- (3) Особените мнения при гласуването на решенията се представят в писмена форма в двудневен срок от провеждането на заседанието и са неразделна част от протокола и решението, за което се отнасят.
- (4) Протоколите с взетите решения и особените мнения се публикуват на интернет страницата на институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение.
- (5) За всяко присъствено заседание се прави звукозапис, който служи като архив при съставяне на протокола. Звукозаписите на заседанията не се публикуват.

Чл. 14. В заседанията на Съвета за наблюдение могат да бъдат поканени и представители на други институции, организации, независими експерти, работодатели, синдикати и други.

Чл. 15. Омбудсманът и Комисията за защита от дискриминация изпълняват решенията, съгласно принципите на ООН, международните конвенции и действащото национално законодателство.

Глава пета

ГОДИШНА ПРОГРАМА

Чл. 16. (1) В рамките на своята компетентност и съществуващ мандат всички членове на Съвета допринасят колективно за общите цели за насърчаване, защита и наблюдение на Конвенцията.

(2) Съветът работи въз основа на приета от него годишна програма.

(3) Годишната програма включва цели и дейности, насочени към изпълнение на функциите по насърчаване, защита и наблюдение на прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания.

(4) Програмата съдържа следните елементи:

1. Цели;
2. Дейности за постигане на целите;
3. Участващи членове;
4. Отговорни за изпълнението на дейностите членове;
5. Срок за изпълнение на дейностите.

(5) В програмата не могат да бъдат включени цели и дейности, които ограничават функционирането на институциите на омбудсмана на Република България и на Комисията за защита от дискриминация.

(6) Програмата може да обхваща дейности, които се реализират за период до две години.

(7) Годишната програма може да включва и дейности, които ще бъдат изпълнени от няколко членове заедно или от Съвета за наблюдение като цяло.

Чл. 17. (1) Проектът на програмата се изработва и предлага за обсъждане от институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение.

(2) Предложение по програмата могат да бъдат правени от всички членове на Съвета.

(3) Програмата се разглежда и приема от Съвета на присъствено заседание при прилагане на разпоредбите на Глава 4.

(4) С решение на съвета при необходимост програмата може да бъде допълвана и изменяна.

(5) Програмата се публикува на интернет страницата на институцията, която администрира дейността на съвета.

Глава шеста

ИЗГОТВЯНЕ НА ГОДИШЕН ДОКЛАД

Чл. 18. (1) Съветът за наблюдение ежегодно представя за сведение в Народното събрание доклад за дейността си. Докладът се представя от председателя на Съвета в срок до 31 май.

(2) В доклада се включват реализираните дейности и постигнатите резултати, както и степента на изпълнение на годишната програма.

(3) В доклада се включват още:

1. случаите, при които намесата на съвета е останала без резултат, и причините за това;

2. зачитането на правата и основните свободи и ефективността на действащото законодателство в областта на правата на хората с увреждания и съответствието му с Конвенцията за правата на хората с увреждания;

3. предложения и препоръки за осъществяване на промени в законодателството;

4. резюме;

5. друга информация, която е необходима за представяне на дейността на съвета.

Чл. 19. (1) Проектът на доклада се изработва и предлага за обсъждане от институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение не по-късно от 30 април.

(2) Докладът се разглежда и приема от Съвета на присъствено заседание при прилагане на разпоредбите на Глава 4.

(3) Докладът се публикува на интернет страницата на институцията, която администрира дейността на съвета.

Глава седма

ИЗГОТВЯНЕ НА ОБЩИ СТАНОВИЩА, ПРЕПОРЪКИ, ПРЕДЛОЖЕНИЯ, ПЕРИОДИЧЕН ПРЕГЛЕД И ОЦЕНКА НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО

Чл. 20. Когато намери за необходимо, съветът изразява становища, прави препоръки и дава предложения за:

1. възстановяване на нарушени права и свободи на гражданите с увреждания;

2. насърчаване и защита на застрашените права и свободи на гражданите с увреждания;

3. отстраняване на причините и условията, които създават предпоставки за нарушения на правата и свободите на хората с увреждания;

4. отстраняване на проявите на лошо администриране и за подобряване на работата на администрацията при обслужване на хората с увреждания.

Чл. 21. (1) В решенията за изпращане на становища, препоръки, предложения се посочват конкретните адресати и срокът за изпълнението на решенията. Проектите на документите се изготвят от институцията, която администрира Съвета за наблюдение.

(2) Окончателният текст се подписва от председателя на съвета и се публикува на интернет страницата на институцията, която администрира дейността на съвета.

(3) Дейността по изпращането на текста до отговорните органи се организира от институцията, която администрира Съвета за наблюдение.

(4) Получаваните отговори на изпратените писма се изпращат сканирани на членовете на съвета от секретаря на електронните им пощи.

(5) Изготвянето на периодичен преглед и оценка на законодателството се извършва по методология за осъществяване на мониторинг, приета от съвета.

(6) В случай на необходимост за обсъждането на проектите на общи становища, препоръки, предложения, периодичните прегледи и оценка на законодателството могат да се провеждат и присъствени заседания по правилата на Глава 4.

Глава осма

АДМИНИСТРИРАНЕ НА СПОРНИ СЛУЧАИ

Чл. 22. В случаите, при които до някой от членовете е адресирана жалба или сигнал в качеството му на член на Съвета за наблюдение, разглеждането на която е извън правомощията му, жалбата или сигналът могат да бъдат препратени по компетентност на съответния член, при спазване на изискванията за защита на личните данни.

Чл. 23. Всички спорни въпроси между членовете на съвета, произлизащи от изпълнението на функциите по насърчаване, защита и наблюдение на прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания и реализирането на годишната програма, се решават чрез диалог между членовете и при спазване на действащото законодателство.

Чл. 24. Членовете са длъжни да декларират при ситуация, в която са в конфликт на интереси, и да не участват при вземането на решение.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Първата годишна програма включва цели и дейности до декември 2020 г.

§ 2. Правилникът влиза в сила от деня на публикуването му на интернет страницата на институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Адрес: гр. София 1202, ул. Георг Вашингтон №22

Тел.: 02/81-06-955;

02/980-95-10;

факс: 02/81-06-963

ел. поща: priemna@ombudsman.bg

www.ombudsman.bg